

MOTION

om förlängda preskriptionstider för brott

Yrkande

Årsmötet föreslås besluta

1. att Moderaterna ska verka för en ändring i Brottsbalken så att preskriptionstiderna för brott generellt förlängs,
2. att Moderaterna ska verka för en ändring i Brottsbalken innebärande att påföljdspreskriptionen slopas, samt
3. att Moderaterna ska verka för att åtalspreskription ej ska medges för brott där beslut om häktning eller åtal har fattats, men där rättslig prövning ej kunnat genomföras på grund av att den tilltalade inte infunnit sig i domstolen.

Förläng preskriptionstiderna för brott

Personbrotten ökar

Nationella trygghetsundersökningen visar att brott mot enskild person sedan 2014 har ökat markant (+ 4,3 %) efter att tidigare ha legat på en tämligen stabil nivå¹. Hot-, trakasseri- och sexualbrott är de brottskategorier där ökningen är störst. Samtidigt lyckas Polismyndigheten i otillräcklig grad med att klara upp brotten. Från 2016 till 2015 minskade antalet personuppluarade brott med hela 10 procent².

Att garantera medborgarnas säkerhet och att upprätthålla den allmänna ordningen i landet är statens mest fundamentala uppgift. När staten ej förmår tillse att brott utreds, gärningsmän lagförs och brottsoffer ges upprättelse tär det på människors tilltro till de rättsvårdande myndigheterna. I förlängningen hotar detta samhällskontraktet och -gemenskapen.

Reformera reglerna för brottspreskription

Det är mycket betydelsefullt att Moderaterna har en tydlig idé för hur poliserna ska bli fler och för hur brottslighet ska sanktioneras hårdare. Men det finns ytterligare brister i vår rättsordning som måste angripas och reformeras. En sådan är reglerna för brottspreskription.

Den dåvarande borgerliga regeringen tog 2010 initiativ till och införde en lagstiftning som slopade åtals-, påföljds- och den absoluta preskriptionen för mord, dråp, grovt folkrättsbrott

¹ Nationella trygghetsundersökningen 2017, Brottsförebyggande rådet.

² Slutlig brottsstatistik 2016, Brottsförebyggande rådet.

och folkmord samt för terroristbrott som begåtts med mord och dråp³. Vidare beslutade riksdagen om att preskriptionstiden för könsstympning skulle förlängas, genom att den börjar löpa först när barnet har fyllt 18 år. Det var en bra åtgärd, men mer behöver göras.

Tiden läker inte alla sår

Som motiv för preskriptionens existens anförs bland annat humanistiska skäl. Tanken är att en gärningsman, som efter sitt brott har fört ett laglydigt leverne, inte ska riskera att långt senare få sin tillvaro raserad på grund av gamla försyndelser. Ett gammalt brott anses ej heller lika angeläget att reda upp som ett nytt. Dock är preskriptionstiden längre för allvarliga brott och för ett antal sådana har den på senare tid slopats helt.

Tiden läker inte alla sår. Den som har utsatts för grov misshandel eller blivit våldtagen har fått sitt liv slaget i spillror på ett sätt som ofta är irreparabelt, även om sårerna och ärrarna inte alltid är synliga. Brottsoffrens lidande riskerar att bli livslångt. Samtidigt kan förövaren, med de nuvarande bestämmelserna om preskription, lyckas att undkomma att ställas till svars och att straffas för sin illgärning. Det är provocerande.

När, som nu, Polismyndigheten och övriga rättsvårdande myndigheter är satta under stark press och saknar erforderliga personella ökar risken för att brott hinner preskriberas. Detta för att Polisen helt enkelt inte hinner utreda dem. Varje nedlagt utredning innebär ett svek mot brottsoffret. Men ett än mer stötande svek är det att en misstänkt förövare, genom att under en begränsad tid lyckas hålla sig undan, kan undgå påföljd och/eller avtjänande av sitt straff.

Förläng preskriptionstiderna

Brottsbalken föreskriver idag nedanstående princip för åtalspreskription⁴:

- 2 år, för brott som kan ge max ett års fängelse.
- 5 år, för brott som kan ge max två års fängelse.
- 10 år, för brott som kan ge max åtta års fängelse.
- 15 år, för brott som kan ge över åtta års fängelse.
- 25 år, för brott som kan ge livstid.
- Ingen preskriptionstid för mord, dråp, grovt folkrättsbrott, folkmord samt vissa terroristbrott.

Maxstraffet för våldtäkt är 6 års fängelse och för grov våldtäkt är det 10 års fängelse. Det medför preskriptionstider om 10 respektive 15 år. Därefter kan ingen ställas till svars för de brott som är synnerligen kränkande och svårt traumatiserande för offren. Samtidigt har de praktiska metoderna för att samla och bevara teknisk bevisning utvecklats. Tekniken för att bland annat utvärdera DNA-spår gör att förutsättningarna för att binda en gärningsman även till gamla brott har förbättrats avsevärt.

I en fungerande rättsstat ska en gärningsman veta att han eller hon inte går fri, utan att rättsstaten är på ivrig jakt för att skipa rättvisa och utkräva ansvar. Det gäller i allmänhet men i synnerhet för de sexualbrott som vi nu ser öka och som skoningslöst och hårdast drabbar den kvinnliga halvan av befolkningen.

Preskriptionstiderna behöver på nytt ses över och justeras. En enkel metod som skulle bidra till överskådlighet i lagstiftningen och kräva färre undantag från principerna är att generellt förlänga preskriptionstiderna. Den kortaste preskriptionstiden bör sättas till 5 år för brott som kan ge max 1 års fängelse. Den längsta preskriptionstiden bör anges till 25 år för de brott som ger längre fängelsestraff än 8 år. För brott livstidsstraff i straffskalan bör

³ Regeringens proposition 2009/10:50

⁴ 35 kap. 1 § Brottsbalken.

åtalspreskription inte alls medges. Det är för övrigt en ordning som bland annat tillämpas i Danmark och Finland.

Förlängd preskriptionstid för brott mot barn

Barn och unga som utsätts för brott är en särskilt sårbar grupp. De är beroende av och utelämnade till vuxna i sin omgivning. Därmed är det långt ifrån självklart att de brott som de utsätts för anmäls.

BRÅ redovisar att 45 % (3010 brott) av alla de anmälda våldtäkterna 2016 drabbade barn i åldrarna 0-17 år⁵. Störst andel av de anmälda våldtäktsbrotten mot minderåriga utgjordes av brott där brottsoffret var en flicka under 15 år (62 %). Detta avser de anmälda brotten. Mörkertalet bedöms vara stort och sannolikt var det många fler barn som blev utsatta. Enligt Stiftelsen Barnhusets enkätundersökning bland gymnasieelever 2014 uppgav 21 % av de tillfrågade att de någon gång har utsatts för någon form av sexuellt övergrepp under sin uppväxt⁶.

Barn förtjänar och behöver ett förstärkt rättsligt skydd. Därför är det utmärkt att Moderaterna ivrar för skärpta straff och det är välkommet att regeringen nu utreder om preskriptionen av brott mot barn ska begränsas eller avskaffas.

En möjlig ordning, som anknyter till nuvarande lag, är att preskriptionstiden för brott mot barn börjar löpa först den dag barnet fyller 18 år. Det är alltså den ordning som, efter initiativ från Alliansregeringen, nu tillämpas för brottet könsstympning av barn.

Den som har begått brott ska sona det

För påföljdpreskription föreskriver Brottsbalken⁷ att ådömt fängelsestraff bortfaller, om domen ej börjat verkställas inom nedanstående tider efter det att den vunnit laga kraft:

- 5 år för kortare fängelsestraff än 1 år.
- 10 år för fängelsestraff längre än 1 år men kortare än 4 år.
- 15 år för fängelsestraff längre än 4 år men kortare än 8 år.
- 20 år för fängelsestraff längre än 8 år.
- 30 år för fängelsestraff på livstid.

Det är en grundläggande rättsprincip att den som av domstol döms för ett brott ska sona det genom att avtjäna sitt straff. Ytterst ankommer det på staten och de rättsvårdande myndigheterna att tillse att en förövare infinner sig eller hämtas för avtjänande. Det är fel att en dömd förövare premieras för att den lyckats undvika kontakt med rättsvårdande myndigheter. Denna premiering innebär dessutom att brottsoffret kränks en andra gång. Påföljdspreskriptionen är ovärdig och bör helt strykas ur svensk lagstiftning.

Av samma skäl ska ingen preskriptionstid medges för brott som har föranlett beslut om häktning eller lett till åtal, men där rättslig prövning ej kunnat genomföras på grund av att den tilltalade inte infunnit sig i domstolen.

⁵ BRÅ Kriminalstatistik 2016, Anmälda brott, slutlig statistik.

⁶ DET GÄLLER EN AV FEM – fakta om barn, sexuella övergrepp och sexuell exploatering i Sverige 2014, Stiftelsen Barnhuset

⁷ 35 kap. 8 § Brottsbalken.

Skövde 04 februari 2018

Anders G Johansson